

Teoria de la creativitat: eclosió, grandesa i misèria de les idees. Crònica

Publicat per [Valentina Raffio](#) [1] el 31/10/2017 - 18:00 | Última modificació: 07/11/2017 - 22:01

Si s'hagués de destacar una ponència que ha generat molta expectació durant les jornades d'Interacció17 aquesta seria, sense cap mena de dubte, **la plenària de Jorge Wagensberg: Teoria de la creativitat: eclosió, grandesa i misèria de les idees.**

Parlar de la història de la creativitat també és parlar de la història de les idees. Wagensberg defineix aquest concepte com un *foc sense flama*, un *coneixement que encara no és*. El debat sobre l'origen i l'essència de les idees està més d'actualitat que mai. En un context en què el desenvolupament de la Intel·ligència Artificial comença a plantejar determinats dilemes ètics, com a societat ens hem començat a preguntar si aquestes màquines que hem creat tenen la capacitat de pensar i generar idees o no. Deixant aquesta pregunta per a la reflexió, Wagensberg apunta que el tret diferencial de les nostres idees és la intuïció que les genera. Llavors com es captura una idea? El físic planteja tres possibilitats.

En primer lloc, hi ha **idees que sorgeixen de quelcom preexistent**. És a dir, seguint el precepte de *no hi ha res nou sota el sol*, hi ha idees que sorgeixen de la simple analogia. És el cas, per exemple, d'invents tan revolucionaris com el bolígraf: [un artefacte inspirat en la imatge d'uns nens jugant amb bales i un bassal d'aigua](#) [2]. Per aquesta raó, Wagensberg recrimina l'actitud de tots aquells que *presumeixen* de bloquejar l'entrada d'idees trivials, ja que mai se sap d'on pot venir la inspiració.

En segon lloc, hi ha **idees que sorgeixen de l'observació del món**. Perquè aquestes resultin útils s'han de produir necessàriament tres passos: tenir la idea, adonar-se que és transcendent i, finalment, convèncer a la resta de la comunitat de la seva importància. Tot aquest procés difícilment podrà ser efectuat per un sol individu, raó per la qual Wagensberg advoca per al diàleg com a mecanisme de generació d'idees.

Per a poder obtenir noves idees a partir de l'observació del món cal estar disposat a experimentar el canvi. La rutina tortura el nostre cervell, alhora que la introducció de novetats estimula el seu funcionament. Al respecte, el físic afegeix: *"Per ser feliç es necessita un mínim d'incertesa"*. **Per a poder capturar aquest canvi tan necessari per a la generació d'idees hi ha dues alternatives: el viatge metafòric i el literal**. En el primer cas, podem observar un nou món mitjançant medis com la literatura o el cinema. L'alternativa a aquest model és afirmar *"que es quedi quiet el món que ja em moc jo"* i emprendre un viatge literal. Sobre aquest tema, Wagensberg destaca que la revolució newtoniana va coincidir en el temps amb el descobriment de nous mons. **De la mateixa manera, podem considerar que els grans avenços que estan tenint lloc en l'actualitat poden estar relacionats amb el re-descobriments de l'exploració espacial.**

En tercer lloc, **el darrer recurs per obtenir noves idees és basant-se en el criteri estètic del món**. Segons Wagensberg, les dues revolucions científiques més importants de la humanitat han sigut la [teoria de la selecció natural de Darwin](#) [3] i la [teoria de la relativitat general d' Einstein](#) [4]. En el cas de Darwin, són molts els que argumenten que la seva idea és quelcom que, amb el temps, algú altre hauria pogut intuir. Tanmateix, en el cas

d'Einstein es considera que les seves idees es van avançar un segle. Aleshores d'on ve el seu geni i, sobretot, la seva inspiració? **El físic pensava que les lleis de l'univers no podien dependre únicament de qui observa el fenomen. Havia d'haver-hi una llei general que donés sentit al cosmos.** És a dir, en aquest cas el *criteri estètic* del món també va resultar una eina per generar coneixement.

Durant tota la història de la creativitat, artistes i científics han col·laborat en la creació del coneixement. Anant un pas més enllà, **podem observar com els majors pics de creativitat han tingut lloc en moments històrics en què artistes i científics s'han interessat mútuament.** Segons Wagensberg, s'equivoquen tant els que diuen que ciència i art són el mateix com els que diuen que no tenen res a veure. L'interessant és poder veure què veuen els uns en els altres, en les seves similituds i diferències. Un exemple molt singular és el cas de la [Viena dels anys vint](#) [5], una ciutat on s'integra el concepte d'intel·ligència i estètica, el que Wagensberg defineix com a *promiscuïtat entre artistes i científics*. D'allà va sortir Schrödinger (pare de la física quàntica), Popper (pare de la filosofia científica actual), Schönberg (revolucionari del llenguatge musical), entre molts altres.

Un cop establert el marc de creació de les idees, Wagensberg planteja una classificació en quatre categories: *idees per pensar el món, per conèixer el món, per canviar el món i per conviure*. En el primer cas, **les idees per pensar el món** són totes aquelles que tenen a veure amb el llenguatge. Segons el físic, l'art és el llenguatge inherent a la naturalesa de la condició humana. I és justament a través d'aquest llenguatge que es pot explicar l'essència del contingut, és a dir, la ciència. En el segon cas, **les idees per conèixer el món** tenen molt a veure amb el concepte de revelacions. Dintre del món científic i artístic hi ha hagut grans idees innovadores en l'àmbit tècnic com és el cas de la geometria cònica explorada per artistes com Brunelleschi, Velázquez o Dalí. En el tercer cas, **les idees per canviar el món** es basen fonamentalment en la tecnologia. En aquest sentit, Wagensberg destaca que la innovació tecnològica més important de la humanitat va ser quan els nostres avantpassats van realitzar una *extrapolació exosomàtica de la mà* per a la realització d'eines. En aquell moment, *l'homo erectus* es va haver de plantejar la següent qüestió: baixo de l'arbre i m'adapto a la sabana o em quedo aquí dalt i em protegeixo de l'entorn? Dels que van baixar venim nosaltres, els que es van quedar continuen allà. En el quart cas, **les idees per conviure** estan estretament lligades a la moral. Segons Wagensberg, la gran idea per innovar en termes morals és la raó. En el seu moment, Abraham Lincoln va dir que ell *mai acceptaria que un jutge fos un negre*. Darwin, un científic progressista en l'època victoriana, va dir que *sembla mentida que els indis de la Patagònia siguin humans*. Per això l'avenç de la moral - i la consegüent modificació de les lleis - s'ha d'efectuar sempre des del coneixement científic i la raó.

Per acabar, Wagensberg destaca que **els conceptes oposats a la creativitat són la mediocritat i la misèria**. L'única solució que es planteja per evitar aquest panorama és la discussió. En relació amb això, el físic argumenta

que el problema més gran del sistema educatiu actual és que com més avançat estigui l'alumne, menys espai de conversa tindrà. Per això, *el lloc més important de les universitats* continua sent la cafeteria. D'altra banda, el físic destaca que no hem d'entendre la ciència com una nova religió. Aquesta disciplina està garantida per l'experiència, però en cap cas intenta regular el comportament humà. En aquesta línia, el físic advoca per la necessitat d'instaurar un sistema de pensament crític en el qual l'única fe que es conserva és la fe en el dubte.

Etiquetes: innovació cultural

Etiquetes: recerca cultural

Etiquetes: valor públic de la cultura

Etiquetes: educació i cultura

Etiquetes: arts i creació

- [6]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2017/teoria-creativitat>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/raffiova>

[2] <http://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-37513933>

[3] <https://es.khanacademy.org/science/biology/her/evolution-and-natural-selection/a/darwin-evolution-natural-selection>

[4] <http://www.astrofisicayfisica.com/2014/04/la-relatividad-general.html>

[5] <http://www.liceus.com/cgi-bin/aco/fil/02/2400.asp>

[6] <https://interaccio.diba.cat/node/7272>